

LINSCHOTEN-VEREENIGING

UITNODIGING

Het bestuur van de Linschoten-Vereeniging heeft het genoegen u uit te nodigen voor de presentatie van deel 116 in de reeks Werken van de Linschoten-Vereeniging: *Op reis met pen en penseel. Frans en Jan Hendrik Lebret als toerist naar Java, 1863.*

Dit deel is gewijd aan de reis die de uit Dordrecht afkomstige broers Frans en Jan Hendrik Lebret in 1863 naar Java ondernamen om daar hun broer Gerrit te bezoeken die een suikerfabriek in Pasuruan op Oost-Java bezat.

Na een aantal delen dat verband hield met de handels- en expansiepolitiek van de Republiek in de zeventiende en achttiende eeuw, brengt de Linschoten-Vereeniging ditmaal een negentiende-eeuws reisverslag uit. En in tegenstelling tot eerder uitgebrachte reisverslagen uit deze periode betreft het niet een journaal uit de kringen van de marine, maar een verslag van de hand van twee burgers. Het reisverslag van Frans Lebret is het eerste verslag in de Linschotenreeks van een reis naar Nederlands-Indië, gezien door de ogen van een toerist pur sang. Daarmee is het verslag een mooie exponent van dit in de loop van de negentiende eeuw snel in populariteit toenemend fenomeen. Naast toeristische wetenswaardigheden biedt het verslag ook een blik op de verhouding tussen Nederland en haar koloniën in het 'post-VOC-tijdperk': de periode waarin het koloniale gezag over Nederlands-Indië was hersteld en planters en handelaren van Nederlandse afkomst onder het cultuurstelsel fortuin maakten in de Oost.

Ook de wijze van reizen is karakteristiek voor deze tijd. De reis naar de Oost voerde niet meer per boot vanuit Nederland om Kaap de Goede Hoop, zoals in tot het midden van de negentiende eeuw gebruikelijk was. De gebroeders Lebret maakten gebruik van moderne vervoermiddelen die dankzij de ontwikkeling van de techniek en de bestaande negentiende-eeuwse internationale machtsverhoudingen konden worden ingezet om de reis te bekorten: per internationale trein naar Marseille, vervolgens met de Franse maildienst naar Alexandrië, vandaar via de zogenoemde overlandroute per trein naar Suez - het Suezkanaal zou pas zes jaar later in gebruik worden genomen - en van Suez per schip naar Singapore en Batavia. Door deze reis slaagden zij erin om de totale reis, met inbegrip van een verblijf van zeven weken op Java, slechts vijf maanden te laten duren.

Frans Lebret hield van de reis niet alleen een geschreven verslag bij, maar maakte als beeldend kunstenaar tijdens de reis talloze schetsen en aquarellen van landschappen, bezienswaardigheden en personen die hem onderweg opvielen.

-/-

Het verslag van de reis wordt bewaard in de collectie van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV) in Leiden, het grootste deel van zijn schetsen en tekeningen kwam in 1950 terecht in de collectie van het Dordrechts Museum. Zowel het verslag als de Indische tekeningen van Frans Lebret worden nu voor de eerste maal integraal gepubliceerd.

Op reis met pen en penseel. Frans en Jan Hendrik Lebret als toerist naar Java, 1863 wordt bezorgd door Anne Leussink MA en Wyke Sybesma MA. Anne Leussink verrichtte tijdens haar studie maritieme geschiedenis in Leiden uitgebreid onderzoek naar de Indische reis van Frans Lebret. Wyke Sybesma is als conservator verbonden aan het Dordrechts Museum en organiseerde daar in 2011 de expositie *Expeditie Java. De Indische tekeningen van Frans Lebret*. Tijdens de voorbereidingen van deze expositie kwamen Anne en Wyke met elkaar in contact. Daarmee werd de grondslag gelegd voor een vruchtbare samenwerking; het boek dat nu gaat verschijnen is daarvan het tastbare resultaat. *Op reis met pen en penseel* is door het grote aantal illustraties - waarvan vele in kleur - een omvangrijk deel. De uitgave is een unieke gelegenheid om het getekende Indische werk van Frans Lebret in de context van zijn reisverslag te presenteren.

De presentatie van *Op reis met pen en penseel. Frans en Jan Hendrik Lebret als toerist naar Java, 1863* vindt plaats op zaterdag 18 november aanstaande in het Dordrechts Museum, Museumstraat 40, Dordrecht. U bent vanaf 13.00 uur welkom. Het officiële programma begint om 13.30 uur en bevat (onder voorbehoud van wijzigingen) de volgende onderdelen:

13.00 uur	Ontvangst in Wijnbar/lounge van het Dordrechts Museum met koffie/thee.
13.30 uur	Welkom in De Zaal/auditorium door Prof. dr. Michiel van Groesen, voorzitter van de Linschoten-Vereeniging.
13.45 uur	Inleiding door Anne Leussink en Wyke Sybesma, bezorgers van <i>Op reis met pen en penseel</i> , waarbij Anne zich richt op de ‘pen’ en Wyke op het ‘penseel’ van de reis van Frans en Jan Hendrik Lebret.
14.15 uur	Presentatie van het eerste exemplaar van <i>Op reis met pen en penseel</i> aan Prof. dr. Femme S. Gaastra, emeritus-hoogleraar Zeegeschiedenis aan de Universiteit Leiden, en het tweede exemplaar aan een delegatie van nazaten van Martinus Lebret, de jongste broer van Frans Lebret.
14.30 uur	Speciaal voor de leden van de Linschoten-Vereeniging zijn ongeveer tien originele tekeningen van Frans Lebret uit de collectie van het Dordrechts Museum in de Zaal/Auditorium te zien. Anne Leussink en Wyke Sybesma lichten deze toe voor de liefhebbers.
15.00 uur	Gelegenheid tot bezichtiging van het Dordrechts Museum, waar onder meer de tentoonstellingen <i>Jongkind & Vrienden</i> en <i>Verstild Dordrecht. Op de drempel van de 20ste eeuw</i> te zien zijn, met aansluitend een aangeklede borrel in de Wijnbar/lounge van het Dordrechts Museum.
17.00 uur	Einde van de bijeenkomst.

-/-

Plus-leden van de Linschoten-Vereeniging kunnen tijdens de borrel na afloop van de presentatie hun exemplaar van Op reis met pen en penseel afhalen. Plus-leden die niet in de gelegenheid zijn om de presentatie bij te wonen, krijgen hun exemplaar thuisgestuurd. In beide gevallen geldt dat de lidmaatschapsbijdrage over 2017 moet zijn betaald. Gewone leden ontvangen een acceptgiro, waarmee zij een exemplaar met ledenkorting kunnen bestellen.

Leden die de presentatie willen bijwonen, wordt vriendelijk verzocht zich uiterlijk 11 november aanstaande aan te melden bij de secretaris. Dat kan door inzending van de antwoordstrook op de bijgevoegde Nieuwsbrief of per e-mail (secretaris@linschoten-vereeniging.nl).

Namens het bestuur van de Linschoten-Vereeniging,

Prof. dr. Michiel van Groesen, voorzitter

Museumkaart

Leden in het bezit van een Museumkaart wordt vriendelijk verzocht deze mee te nemen in verband met het museumbezoek.

Locatie

Het Dordrechts Museum (www.dordrechtmuseum.nl) is gevestigd aan de Museumstraat 40, Dordrecht.

Openbaar vervoer

Het Dordrechts Museum is vanaf het NS station Dordrecht in een wandeling van een kwartier te bereiken. Plan uw reis met het openbaar vervoer via www.9292.nl

Auto & Parkeren

De parkeermogelijkheden in de Museumstraat zijn zeer beperkt. Bovendien gelden hier enkel dagkaarten à € 20. Wij adviseren daarom dringend om te parkeren in P1 Parking Drievriendenhof/Dordrecht Centrum op de Korte Kolfstraat 235, op twee minuten (200 meter) loopafstand van het museum. Deze parkeergarage is 7 dagen per week, 24 uur per dag geopend. Let op: voer in de navigatie niet de Museumstraat in, maar de Korte Kolfstraat 235, zodat onnodig omrijden voorkomen wordt. De parkeergarages Veemarkt en Spuihaven bevinden zich op circa 10 minuten loopafstand van het museum.

AANMELDING PRESENTATIE DEEL 116, OP REIS MET PEN EN PENSEEL. FRANS
EN JAN HENDRIK LEBRET ALS TOERIST NAAR JAVA, 1863 –
ZATERDAG 18 NOVEMBER 2017, DORDRECHTS MUSEUM

Ondergetekende,

Naam:

Adres:

Postcode/plaats:

Handtekening:

Zal met ..... personen de presentatie van *Op reis met pen en penseel* bijwonen.

S.v.p. na invulling en ondertekening in een voldoende gefrankeerde envelop opsturen naar
onderstaand adres. U kunt zich ook aanmelden met opgave van het aantal personen via een e-
mail bericht aan de secretaris: secretaris@linschoten-vereeniging.nl

Colofon

© Linschoten-Vereeniging, 2017